



FORUM FOR NATUR OG FRILUFTSLIV

Forum for natur og friluftsliv (FNF) er et samarbeidsforum mellom natur- og friluftslivsorganisasjoner på fylkesnivå. Formålet er å styrke organisasjonenes arbeid med å ivareta natur- og friluftslivsinteressene i aktuelle saker.



**Norges Jeger-
og Fiskerforbund**



Den Norske Turistforening





Arealpolitikk – bruken av landet, bruken av Innlandet



*«Folk er villige til å
forsake natur dersom
de ser tilstrekkelig
nytte for et felleskap
de kjenner tilhørighet
til»*

Morten Aas, koordinator, Forum for natur og
friluftsliv Innlandet

Kraftstasjon 20/6

Det handlet om å bygge landet, hele landet



«Man skal til det ytterste utnytte anledningen til å styrke disse mer avsidesliggende distrikter ved å la dem få en rundelig andel i de verdier som skapes innenfor deres grenser. Man tar verdiene ut av distriktene og fører dem ned til industrisentre og byer, tømmer landdistriktene, særlig fjellbygdene for deres verdier uten vederlag, og det er absolutt uriktig.» (Konsesjonslovene 1917)

2000: 12700 gårdsbruk
2021: 6900 gårdsbruk



36 vannkraftverk
51 småkraftverk



Sentralitet, kommuner i Innlandet 2020

- 2 - Nest mest sentrale kommuner (870-924)
- 3 - Over middels sentrale kommuner (775-869)
- 4 - Middels sentrale kommuner (670-774)
- 5 - Nest minst sentrale kommuner (565-669)
- 6 - Minst sentrale kommuner (0-564)



2000: 67 000 hytter
2021: 90 000 hytter

Arealbruken i Innlandet
speiler samfunnstrender

- Befolkningsutvikling
- Primærnæring og industri
- Reiseliv og fritidsbruk
- Infrastruktur

«Kjenner du bygden der langt øst ved Kjølen?»





Trysil - Suksesshistorien om den bortgjemte skogbygda som ble Norges største alpindestinasjon

Suksessen: Enorme besøkstall, enorm omsetning:

- Skistar solgte i 2019 heiskort for 265 millioner kroner
- Landets nest største hyttekommune med 6800 hytter
- Omkring 900 000 kommersielle gjestedøgn årlig

Skyggesida: Samtidig som Trysil har bygd opp sin besøksnæring:

- Har innbyggerantallet gått ned fra ca 7500 i 1990 til ca 6500 i 2019
- På oversikta fra SSB over landets rikeste kommuner målt etter gjennomsnittsinntekt pr innbygger har Trysil flere år tronet nederst
- Trysil kommune sliter stort økonomisk. Budsjettmøtet i 2019 ble omtalt som D-dagen i pressen siden politikerne måtte kutte 50 millioner fra et allerede trangt budsjett. Nye 20 millioner foreslås kuttet i budsjettet for 2022.

Tirsdag skal politikerne i Trysil vedta tidenes budsjettkutt



Vil kutte 40 stillinger for å redde kommuneøkonomien, men ingen lederstillinger i helse og omsorg

Rådmannen etter knallhardt budsjettvedtak i Trysil: – Nå er vi avhengig av sol og medvind



Hvorfor blir det slik? Hva gjør dette med kommunen som tjenesteyter?



Utfordringa for Trysil

- 1) Høy omsetning ikke ensbetydende med stor lokal verdiskapning (sysselsetting uten bosetting, skatteinngang mm)
- 2) Vertskommunen bærer betydelige kostnader
- 3) Sårbar næringsstruktur



Lokalavisa

TRYSIL - ENGERDAL

Torsdag 9. JANUAR 2020 - UKE 2 - NR. 2

14. ÅRG. - WWW.LOKALAVISA.NO - RING 400 03 450 - 40 KRONER

Bader i isvann

Is på vannet er ingen hindring for ferske damer i Trysil. Isbading i Trysil elva har blitt en ny trend. Den harde kjernen har som mål å bade i elva en gang i uka gjennom hele året. NYHETER side 24



Scooterleden

Scooterleden i Ljørdalen åpnet en måned tidligere enn sist vinter, og både Somscooterklubben i Ljørdalen og Pulufjellet Alpin er godt i gang med sesongen. - For oss ser det ut til å være rekord i jul- og nyttårshelga sier Jan Erik Nordnes som driver både Alpiner og scooterutleie. NYHETER side 13



VI GRATULERER



ANDI 50 ÅR
NAVN side 4

Sprer fotballglede



Fem gutter på ungdomsskolen lager fotballskole som elevbedrift - og skal dessuten samle inn fotballer og ski til barn i Afrika. NYHETER side 12



Bok og ball

Kirsten Winge er kjent fra mange arenaer, aller helst ville hun nok vært på Anfield - Liverpool FCs hjemmebane. NYHETER side 14

830 legevaktbesøk



Trysil kommune har ansvaret for helsen til de besøkende. For et statlig tilskudd tilpasset behovet til 6500 fastboende serves 60 000 besøkende

BEREDSKAP: Lege Dan Falkenback, sykepleier Ola Otterstad, Hanna Sofia Rydlöv, kommunelege og fastlege og leder for legevakt og beredskap, Ann-Karin Røgholt ser at det har vært en heftig jul- og nyttårshelg på legevakta i Trysil. FOTO: MAY-BRITT BJØRLO HENRIKSEN

Legevakta i Trysil ble rigget for en by på 60.000 i jul- og nyttårshelga. Totalt 830 pasienter var inntatt. En av dagene var det registrert 91 pasienter på to leger og to sykepleiere. - 156 av pasientene hadde skader, sier leder for legevakt og beredskap Ann-Karin Røgholt. NYHETER side 2 og 3



Kostnad 1 milliard -
1/4 offentlige finansiering og 3/4 privat finansiering



– Nå er Trysilfjellet fullt

Nå er det nok i hytteparadiset. Det mener varaordfører Stine Akre, som foreslår å trække på bremsen.



Kristina Hågensen
Journalist



Frode Meskau
Journalist og fotograf

Vi rapporterer fra Trysil

Publisert 17. sep. kl. 07:25
Oppdatert 17. sep. kl. 07:33

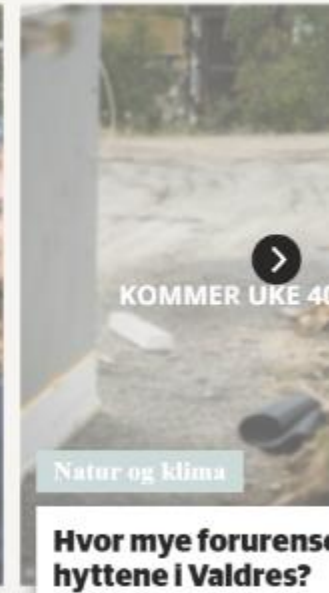




Fritidslandet Innlandet

- Snart 100 000 hytter eller fritidsboliger
- Ringsaker landets største hyttekommune med 7200 hytter
- I vår tid det som setter størst avtrykk (arealforbruk, naturpåvirkning, energiforbruk, klimaavtrykk, VA-problematikk)

Hytteparadokset



Hyttebygging reiser mange problemstillinger

VALDRES



Hyttedrømmen som spiser natur

Hytte-Norge eser ut og setter naturen vår under press. Kan det fortsette?

PUBLISERT 22. JUNI 2020 KL. 19:08

[Bjørn Asle Nord](#) Journalist +3 til

[Debatt](#) | Hytteutbygging

Den norske hytta - fra nærhet til naturen til klimaversting

**Jin Xue***Førsteamanuensis, Institutt for by- og regionplanlegging, Norges miljø- og biovitenskapelige universitet*

9. des. 2020 21:00 | Sist oppdatert 10. desember 2020

**E24**[Tips oss!](#)[Logg inn](#)[Kjøp E24+](#)[Meny](#)

Ny SSB-rapport: Her har vi tredoblet strømforbruket

I takt med at strømmen har blitt dyrere, har strømforbruket sunket i norske hjem. Men blant hyttefolket har forbruket eksplodert.



Fortvila beitekonflikt i hytteområde: Kommunen måtte arrangere «fredsmøte»

Hytteegnarar seier dei er redde for å gå på tur. Bønder seier dei er bekymra for beitedyra sine. Det heile har tilspissa seg dei siste åra.



Åshild Slåen
Journalist

Gjorde narr av beitestriden på Kvamsfjellet: – Det er så pinlig



Marte Bratberg og Johan Golden lo godt av beitestriden på Kvamsfjellet i fredagens Nytt på nytt-sending. Foto: Skjermdump fra NRK TV

Hvor ligger ansvaret for vår felles framtid?

- Individet i et marked, individet i et demokrati
- Horisontproblemet



KRONIKK

Gud, sprit, miljøvern og voldelige søppelkasser

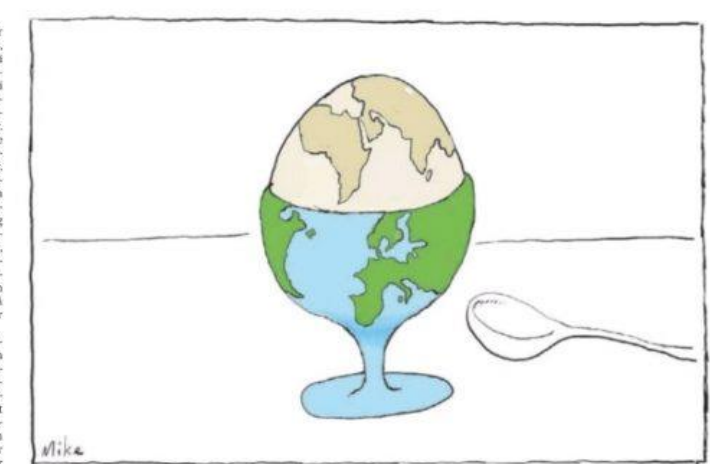
Jeg kan la være å kildesortere i dag uten at det får synlige konsekvenser. Jeg kan fly til Italia og bo på en vingård i fantastisk natur og spise indrefilet på en veranda i solnedgangen. Jeg etterlater et digert klima-avtrykk, men de umiddelbare konsekvensene uteblir.

Amotivere seg for å leve annerledes, fordi kloden er i fare, er vanskelig, nettopp fordi avstanden mellom vår forurensende atferd og den katastrofale konsekvensen er stor og til dels uklart. På et individuelt nivå er det visse likheter mellom manglende klimatilpassing og enkelte psykiske plager. Overspising, fedme og alkoholisme er tydelige eksempler. Man kan ta både en og to drinker opptil flere ganger i uka over ganske lang tid uten å oppleve at det medfører risiko eller nedsatt livskvalitet, snarere tvert i mot. Men så oppdager man at livet blir vanskelig å leve uten alkohol. Kanskje blir man stoppet i en promillekontroll på vei til jobb, og plutselig begynner konsekvensene å melde seg.

Flere psykiske lidelser kan forstås inn i samme dynamikk. Man unngår å gjøre ting fordi det oppleves ubehagelig. Man utsetter viktige arbeidspplavver eller samtaler med kjæresten fordi det kommer til å kreve mye eller aktivere sterke følelser. Det er tusen små unntakelser, utsettelse eller unndragelser som til sammen blir et stort problem langt fremme i horisonten. Grunnen til at vi ikke gjør noe med det umiddelbart, er fordi vi knapt kan skimte de uheldige konsekvensene i øyeblikket.

Personlig trenger jeg en søppelbøtte som slår meg i trynet hver gang jeg kaster plast i restavfall. Jeg trenger en dramatisk svensk jente som gir meg moralske kvaler dersom jeg flyr til Italia når jeg strengt talt kunne holdt meg hjemme. Jeg trenger en pompengering som ruinerer meg hver gang jeg passerer for å bytte ut bilen med sykkel. Jeg trenger det fordi jeg er et menneske som har problemer med å endre atferd til det beste for meg selv og kloden dersom avstanden mellom handling og den uheldige effekten er for stor. Dessverre er det også slikt at mye av det som gir oss komfort i øyeblikket, er nettopp de tingene som ødelegger livet vårt på litt lengre sikt.

Disse utfordringene er kjent



Mye av det som gir oss komfort i øyeblikket, er nettopp de tingene som ødelegger livet vårt på litt lengre sikt.

Mens dyr kan sies å handle etter instinkter, så baserer mennesker seg mer på forestillingsverne og planlegging. Jo bedre vi er i stand til å kontrollere miljøet vårt på lang sikt, jo mindre er vi avhengige av øyeblikkelige handlinger. De avgjørelsene vi tar i dag kan gjøre morgendagen bedre og tryggere. Den evolusjonsmessige fordelene ved raske reaksjoner er delvis tilsidesatt hos mennesker. Isteden er det hypotesen om framtiden og veloverveide handlinger som besørger vår tilpassning og overlevelse i livets drama.

essverre for menneskeheten har vi fremdeles rudimentar av et korttidsspektiv i vår menneskelige natur. Det betyr i mange sammenhenger at vi gjør det som føles bra i øyeblikket uten å tenke oss om og ta hensyn til konsekvenser på lang sikt. På et individuelt nivå kan det gi oss psykiske plager og på et glo-

balnivå ødelegger det planeten. Psykologien har forsøkt å løse horisontproblemet på individnivå. Ettersom problemet dreier seg om en manglende evne til å gjøre framtidige negative konsekvenser like «virkelige» som dagens fordeler, er ideen å bringe den fjerne horisonten nærmere. Ved alkoholisme har man brukt antabus som forstyrrer metabolisme av alkohol, ødelegger opplevelsen og gjør alkoholikeren fysisk syk. Her flytter man altså en negativ konsekvens tett på inntak av alkohol. En annen måte å løse problemet på er å utsette handlingen frem i tid og dermed lenger man opplever de negative konsekvensene. Hvis en som er avhengig kan redde fra den øyeblikkelige situasjonen, kan vedkommende kanskje forhindres i å ruse seg. Misbrukeren kan få hjelp til å hale ut tiden, noe som gjør at bedre skjønn og rasjonalitet kan overvinne impulsene. Hos perso-

ner med angst, depresjon eller følelsesmessig ustabilitet er evnen til å koble inn tenkning og perspektiver mellom følelse og handling blant de viktigste terapeutiske metodene. Jeg er usikker på om vi kan utvikle en form for antabus for miljøskadelig livsstil. Dessuten tilhører ikke klimakrisen en fjern horisont lenger. Den er tett på, og vi får som fortjent.

Jeg mistenker at mennesker fant opp Gud som en slags personifisering av morgendagens konsekvenser. Hvis du lever måteholdt, moralsk og omsorgsfullt, ofte på bekostning av dine egne behov i dag, vil du få din belønning i fremtiden. Gud er rett og slett bare en manifestasjon på de fremtidige resultatene av vår nåværende livsførsel, og ifølge FNs klimapanel, havner vi i Helvete.

SONDRE RISHOLM LIVERØD, psykologspesialist, WebPsykologen.no og SiriSyn

Ansaret - Hvem bør styre samfunnsutviklinga og arealdisponeringene? Hvem bør bestemme når det er bygd nok feriedestinasjoner og hytter?

Forretninga?

Markedet

Kapitalen

Utbyggingsinteressene

Forvaltninga?

Demokratiet

Politisk styring

Fungerende offentlig forvaltning

Rolleforståelsen: Våre folkevalgte skal forvalte felleskapets interesser i et langsiktig perspektiv. Hvor står vi? Hva vil vi? Hva gjør vi?



FORUM FOR
NATUR OG FRILUFTSLIV



Viktig prinsipp:

Utbyggingsinitiativer som blir fremmet må løftes inn i et større samfunnsperspektiv der demokratiet, gjennom politisk styring, grundig vurderer om initiativet gir ønsket samfunnsutvikling



Ingen nasjonal politikk

Ingen regional politikk

Vi treng ein regional plan for fritidsbustader



DEBATTEN POLITIKK HYTTEBYGGING DEBATT HØYRE

Nei til mer overstyring av kommunene!



Fritidslandet Innlandet. I fravær av nasjonal og regional politikk:

Kommunene bærer et stort ansvar

- Kommuneplanens samfunnsdel
 - Hvilke næringer skal kommunen satse på?
Hvorfor fritidsboligbygging?
- Kommuneplanens arealdel
 - Hvilke arealer skal avsettes til ønsket formål?
Hvor kan det tillates fritidsbebyggelse?
- Områderegulering eller detaljregulering
 - På hvilken måte skal det bygges?



Hvor står vi? Hva vil vi? Hva gjør vi?

En samfunnsplan som ikke engasjerer er null verdt



SYN&SAK

KRISTI WESTERBØ
prosjektleder for
kommuneplanens samfunnsdel
Nord-Aurdal kommune

Nord-Aurdal kommune reviderer i disse dager, kommuneplanens samfunnsdel. Dette er kommunens øverste styringsdokument, og tar stilling til langsiktige utfordringer, mål og strategier. Planen skal rett og slett beskrive den fremtiden vi ønsker for kommunen vår.





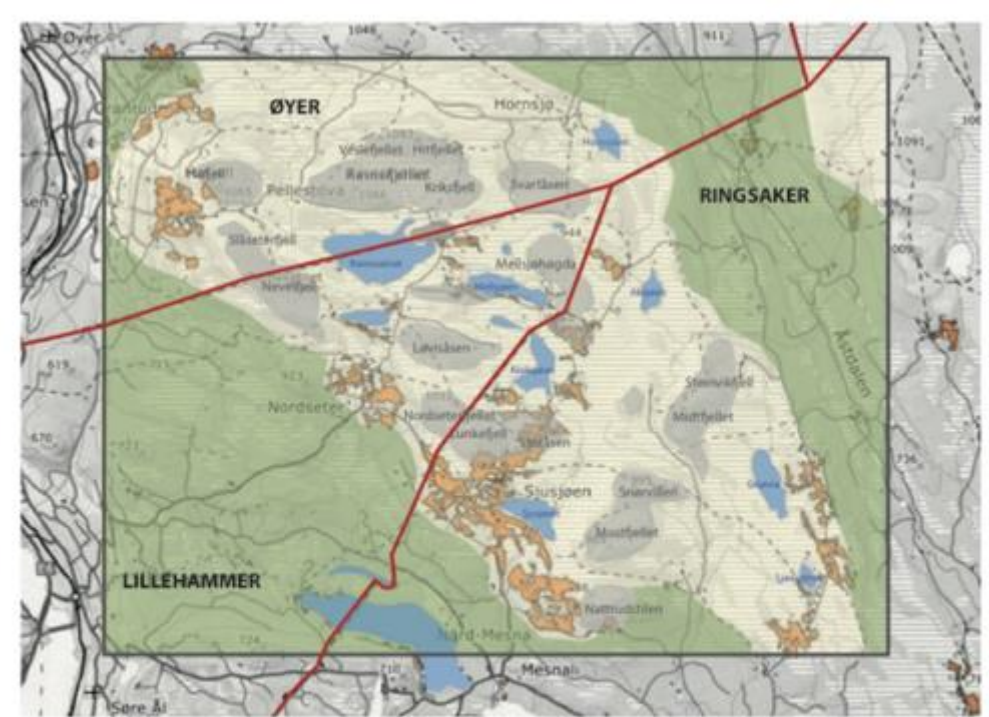
- 1



+ 4

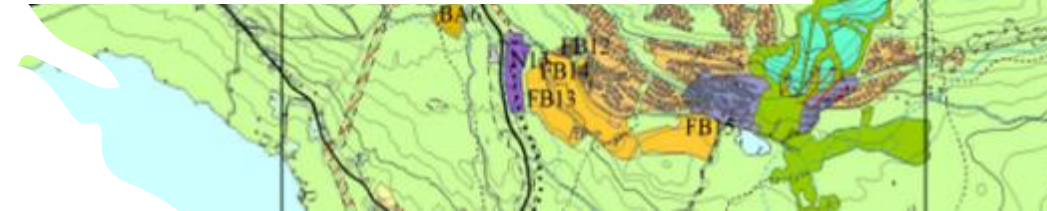
Lag gode kommuneplaner og bruk de som aktive styringsverktøy

- Forvaltningsrolla: Vi har alle et ansvar med å løfte blikket fra det små og spille våre politikere gode i det store.
- Politikerinvolvering: Minske avstanden mellom administrasjonen og politikerne. Sørge for at politikerne kobles tilstrekkelig tett på de tverrfaglige samfunnsanalyser som må til (plan – næring – teknisk)
- Vekke folket: Kommunene må tørre å løfte problemstillinger ut av tradisjonelle planprosesser og bruke media for å belyse. Invitere allmennheten til debatt i forkant snarere enn å slukke branner i etterkant
- Interkommunalt samarbeid: I mangel på statlige planretningslinjer eller regional plan bør kommunene i større grad samarbeide administrativt og politisk for mer helhetlig forvaltning av felles fjellområder



FORELØPIG FOKUSOMRÅDE FOR REGIONAL / INTERKOMMUNAL PLAN

- Område med fjellkarakter
- Eksisterende fritidsbebyggelse
- Kommunegrense





TORS DAG 31. MARS 2022
NR. 76 • 185. ÅRGANG • KR. 40,-

- Ny fabrikk om to år

Norwegian Hydrogen planlegger en fabrikk i Øyer som skal produsere minimum 10.000 tonn hydrogen i året. Største kunden blir Glaxo Green's fabrikk for biometanol. Går all etter planen, kan fabrikkene stå ferdig om to år. **SIDE 12-13**



I DAG ER DET 750 HYTTER PÅ GÅLÅ:

Ønsker å bygge 970 nye



POPULERT OMRÅDE: Hyttebyggingen på Gålå har skutt fort de siste årene. I for bde det bygd refleksjonsveger. Utbyggere og grunneiere har planer om mer. **FOTO: TRULS TELLE**

STORE PLANER: Utbyggere og private grunneiere har gitt innspill om til sammen 970 nye hyttetomter på Gålå i forbindelse med rulleringen av kommuneplanens arealdel. Fra før er det 750 hytter i området. - Det er ikke realistisk å få inn alt dette, mener Sør-Fron kommune. **SIDE 2 (LEDER), 4-6**



Kan ta i mot 259 flyktninger

Rondane helsehotell på Mysuseter i Sel er godkjent som akuttinnlegg for flyktninger. De første kommer etter påske. **SIDE 18**



Avlyser festivalen på Vinstra

Marius Kristiansen gir opp festivalen på motorsport-arenaen på Vinstra. Årsaken er det han mener er hets og motstand mot festivalen. **SIDE 20-21**



Får Jorekstad som hjem

Både LFK og Lillehammer kvinnelag (LKF) får trolig dispensasjon for seriekamper på Jorekstad. **SIDE 22**

Hvem styrer egentlig utviklinga? Er vi maktskjevheten bevisst?

- Plan- og bygningsloven har de beste demokratiske intensjoner, men de som har utbyggingsplaner og ønsker arealendringer, er også de som sender innspill til kommuneplanens arealdel
- Når areal er avsatt i kommuneplanens arealdel i gangsettes private reguleringsinitiativer

NYHET

TIPS OSS!
977 21000
tips@gdn.no

Tips GD om små og store saker som du mener vi bør dekke om. Send oss også gjerne bilder fra situasjonshendelser. Alle tips som får tydelig honorar med for-løyd eller og vises som blir benyttet honorar etter avtale. Månedens beste tips honorar med 2000.

Reporter
dagens hovedsak:



Kristin Vangdal
kristin.vangdal@gdn.no
Mobil: 481 22 342

Meningsmåling i GD:

Folket vil ha hytte-brems

55 prosent av de spurte i en meningsmåling for GD, mener at hyttebyggingen i regionen må bremses.

VINTERA: Ordførere i flere av hyttekommunene i distriktet står ikke lenger fast på det blir mer hyttebygging. Tusevis av tomter ligger klare.

Stor sjanse vi skal tilfalle av hyttebygging framover, er et stort tema, sier Gausdal-ordførere, Anette Musdaløen (Sp).

Høyne-politiker og leder i Utmarkssamfunnets Sammenheng (USS), Hanne Alstrup Velum, som står for folk er skapende, som for bevarer har hyttebyggingen et hvedelivstema.

Most skeptis i sørdalen
55 prosent av de spurte i Sentio Research sin måling for GD, mener at hyttebyggingen må bremses. Folk i Lillehammer, Øyer og Gausdal er mest skeptiske. Sier er det hele 50 prosent som vil sette på bremsene. I Midt- og Nord-Gudbrandsdalen er det 52 prosent.

50 personer er spurte:
Utviklet utvalg er du mest enig i? At vi må fortsette å satse på hyttebygging i vår region i de framover eller at vi må bremsen utbyggingen på hyttebygging i vår region?
53 prosent mener satstingen bør fortsette, 12 prosent svarer overhodet.

Hver femte norske hytte ligger i Innlandet. I Ringebu er det over 4.500 fridagsboliger. Øyer har 3.400, Gausdal har 3.300 og Sør-Fron 3.500. Store hyttefelt står klare for utbygging. Ringebu har over 3.000 tomter i vedtatte planer. Øyer har 3.700.

- Et stort tema

- Vi er midt i en prosess som skal si noe om hvordan vi skal tenke framover, sier Gausdal-ordførere Anette Musdaløen. Hun sier det kommer til å bli flere hytter, men at de må se på hvor omfattende dette skal bli.

- Vi ser at folk stiller spørsmål ved småbruk og det miljømessige rundt hyttebygging. Vi tar det diskusjonen nå.

Rundt 2.000 av Gausdal 3.300 fridagsboliger ligger på Skår/Veslester. Planmøtet er på 1.700 tomter i området Skår/Veslester og rundt 440 i kommunens øst.

- En videre utvikling handler ikke bare om små hytter, men også om hvordan det bidrar til næringsutvikling og kvaliteten ved hytteområdene. Det er ikke hensyn å ta, og det er mange dilemmaer. Vi må også ha fokus på arbeidsplassene der ute, og ringkretsene som gir

oss varige arbeidsplasser. Hyttemarkedet er kjempeviktig for

Politikerne danser med markedet, i utakt med demokratiet

Aktuelt

MORTEN AAS,
koordinatorer, Forum for natur og friluftsliv Innlandet

OFTE STILLER vi spørsmålet:

Når er det bygd nok hytter, og hvem eier dette svaret? Så tegner vi opp to alternativer med forretning (markedsdrifter og utbyggingsinteresser) på den ene sida og forvaltning (demokrati og politisk styring) på den andre. De fleste er tilhengere av demokrati og politisk styring, og nikker bekræftende når vi sier at det må være en fungerende forvaltning som eier svaret. Til tross for dette er vår observasjon at det er markedsdriften som herjer i det store og politikkens som styrer i det små.

GDs oppslag den 14. mai er på mange måter illustrerende. Omkring 55% av de spurte i en meningsmåling Sentio har utført mener at hyttebygginga må bremses. I Gausdal, Lillehammer og Øyer svarer hele 69% det samme. Utbygginga fortsetter likevel i et tempo høyere enn noen gang. Politikerne danser med et brennende hyttemarked, men er i utakt med demokratiet. Hvorfor blir det slik?

Noe av årsaken er at hytteutbyggerne fremmer sine inn-

spill til kommunen. Ikke noe galt ved det. Men på samme måte som en må erkjenne deres kommersielle rolle må en forstå at langsiktig natur- og arealforvaltning, samfunnsberedskap, kostnader ved infrastruktur og andre samfunnsvirkninger ikke er deres kjernevirksomhet. Det er her kommunene og fylkeskommunen må være sin forvaltningsrolle bevisst, styre mot tydelige mål, og på veien stille seg nødvendige spørsmål som: Hva vil videre utbygging egentlig tilføre lokalsamfunnet? Hva vil vi med fjellene våre i et langsiktig perspektiv? Alle forutsetninger for god politisk styring ligger i plan- og bygningslovens bestemmelser.

DE STYKKVISE initiativer til hytteutbygging kan ikke ende i et spørsmål om vedkommende utbyggingsaktør skal få lov til å bygge ut eller ikke. De må løstes inn i en større samfunnsanalyse der virkninger, konsekvenser og kostnader ved hytteutbygging åpnet og kritisk belyses. Deretter må politikerne foreta en ærlig prioritering av de mange interessene til samfunnets beste i et langsiktig perspektiv. Kun på den måten tar en demokratiet på alvor. Der kritiske oppslag er mange og engasjementet mot videre hytteutbygging er



I UTAKT: For hytteutbyggingen i Innlandet er det mange grunner til å trekke i bremsen, skriver Morten Aas.

stort. Hvordan kan vi få en bedre politisk styring?

Vi i Forum for natur og friluftsliv Innlandet ser særlig tre forbedringspunkter:

1) Samarbeide administrativt og politisk på tvers av kommunegrensene for mer helhetlig forvaltning av felles fjellområder

2) Utfordre tradisjonell linje mellom administrasjon og politikk. Gjennom klar rollefordeling og gjensidig tillitt møtes i politiske verksted for å knytte de folkevalgte tettere på de

tverrfaglige samfunnsanalyser som må til (plan - teknisk - næring)

3) Løfte problemstillinger ut av tradisjonelle planprosesser, bruke media og nye kanaler for å belyse, og på den måten invitere allmennheten til debatt i forkant snarere enn å slukke branner i etterkant.

For hytteutbyggingen i Innlandet er det mange grunner til å trekke i bremsen, avventer nye reguleringsplaner og heller foreta grundige vurderinger i større planprosesser. Der

må en stille seg spørsmålene: Hvor står vi? Hva vil vi med lokalsamfunnet og fjellene? Og hva gjør vi? Gjennom gode kommunale og interkommunale planer med tydelige styringssignaler kan en i sikre at demokratiet blir styrende i det store. Tydeligere politikk reduserer også omfanget av dispensasjonssøknader, og det sparer ressurser som nå brukes på klagebehandling og turbulens i kjølvannet av hytteutbygging på synkende legitimitet i befolkningen.



VILBYGGE: Gausdal-ordfører Anette Musdaløen.



VILBYGGE: Ringebu-ordfører Anette Musdaløen.



VILBYGGE: Øyer-ordfører Jon Helmer Midtengen.



VILBYGGE: Sør-Fron-ordfører Ole Tvede Myrvang.

DRAG & TRELL

Infoboks: Hvert hadde skilsmisse i tillegg til påsting og adde boel i folket. Da i hatt noe i velue.

VI SØKER:
skinoperatører og
ksjonsmedarbeidere

Sider sprekke unge mennesker til å seke. Vi vil gi med muligheter til å ta faglige

varianse spørsmål kan rettes til:
Rune Voldstad, tlf. 94 46 550
nad med kvartfattet CV sendes til:
vangsag.no | Søknadsfrist: 25. mai 2021

Fjellbygd eller feriefjell?

Gjennomsnittlig kvadratmeterpris ved salg i 2022

■ Bolig ■ Fritidsbolig



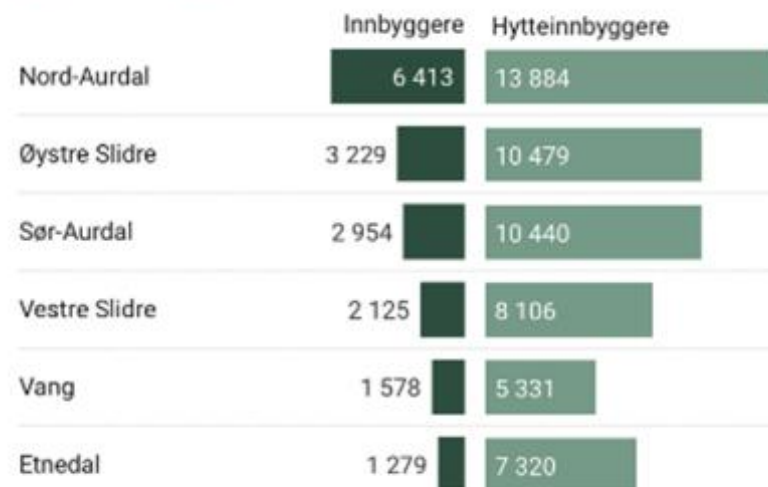
- 1) Hvilke utfordringer ligger her når byggekostnaden er ca kr 32 000 pr/kvm²?
- 2) Må sterkere distriktpolitiske virkemidler til? Investeringsstøtte til boliger i distriktene? Og regionalt differensiert investeringstilskudd til bedrifter?

Hva aktualiserer behovet for utbedring av de store motorveiene?

Så mange bor i hus og hytter i hver av Valdres-kommunene

SSB regner 3 personer pr. fritidsbolig. Søylene viser antall innbyggere pr. kommuner sammenliknet med antall fritidsboliger ganger 3. Tall for 2020.

■ Innbyggere ■ Hytteinnbyggere



Grafikk: Kjetil Høiby • Kilde: SSB



Fastboende og hyttefolk

Oversikt per kommune over fastboende (øverste stripe) og hyttebeboere (nederste stripe).

Ringebu

4 408

12 609

Øyer

5 093

10 203

Gausdal

6 023

8 835

Nord-Fron

5 705

7 419

Lesja

1 980

6 480

Sel

5 592

6 240

Sør-Fron

3 064

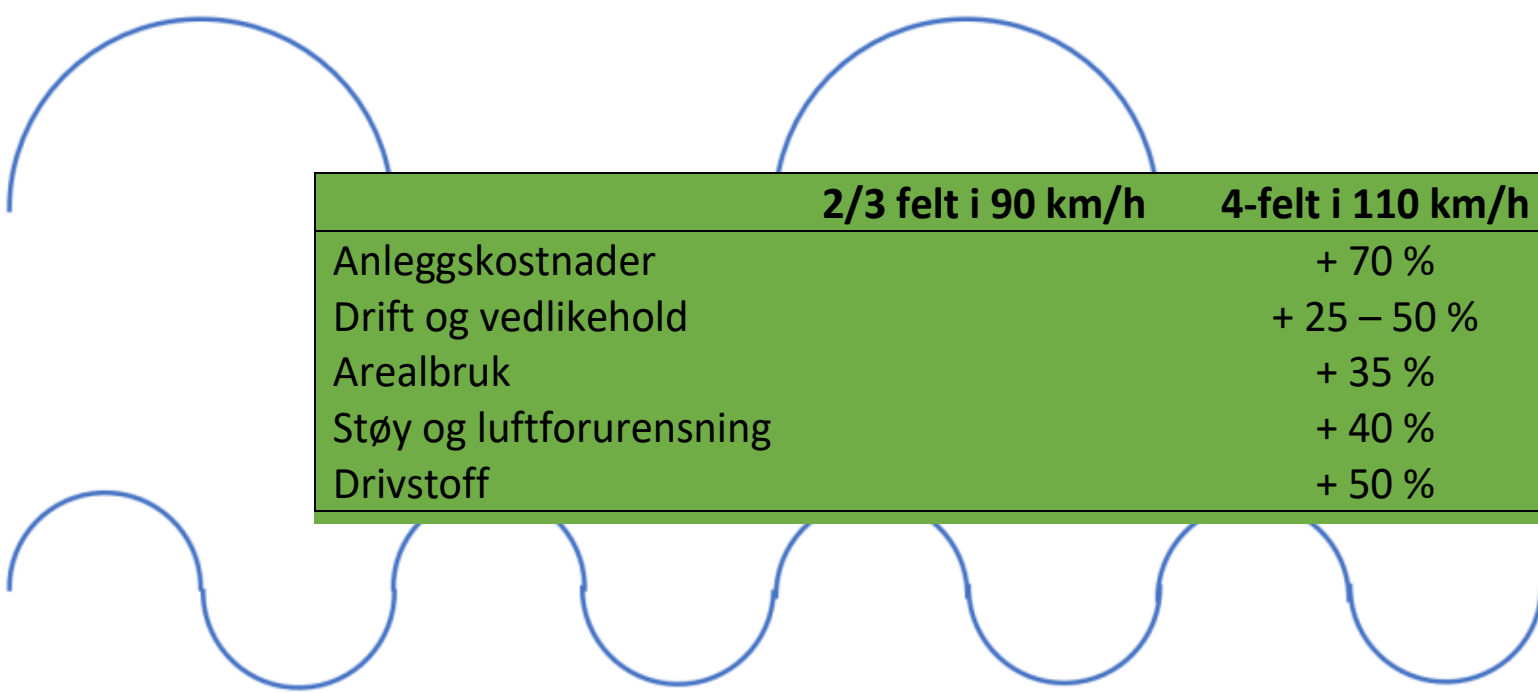
5 583



Sammenlikning av stivhet i linjeføring

Dimensjonerende
fartsgrense: 110 km/t
Minsteradius 800 m

Dimensjonerende
fartsgrense: 90 km/t
Minsteradius 400 m



	2/3 felt i 90 km/h	4-felt i 110 km/h
Anleggskostnader		+ 70 %
Drift og vedlikehold		+ 25 – 50 %
Arealbruk		+ 35 %
Støy og luftforurensning		+ 40 %
Drivstoff		+ 50 %

Med lavere fartsgrense er det lettere å unngå kostbart terreng og områder med stor verdi med hensyn til landskap og kulturminner





Skogloven

§ 1. Formålet med lova

- Denne lova har til formål å fremme ei berekraftig forvaltning av skogressursane i landet med sikte på aktiv lokal og nasjonal verdiskaping, og å sikre det biologiske mangfaldet, omsyn til landskapet, friluftslivet og kulturverdiane i skogen.

§ 4. Skogeigaren sitt forvaltaransvar

- Skogeigaren skal sjå til at alle tiltak i skogen blir gjennomførte i samsvar med lov og forskrift. Skogeigaren skal ha oversikt over miljøverdiane i eigen skog og ta omsyn til dei ved gjennomføring av alle tiltak i skogen. Slike omsyn kan føre til at nokre tiltak i skogen ikkje kan gjennomførast. Innafor desse rammene står skogeigaren fritt til å forvalte skogen ut frå eigne mål.



Innlandets grønne gull - Tiltaksplan for skogsektoren 2021-2024

De ser ikke skogen for bare tømmer

Debatt

MORTEN AAS

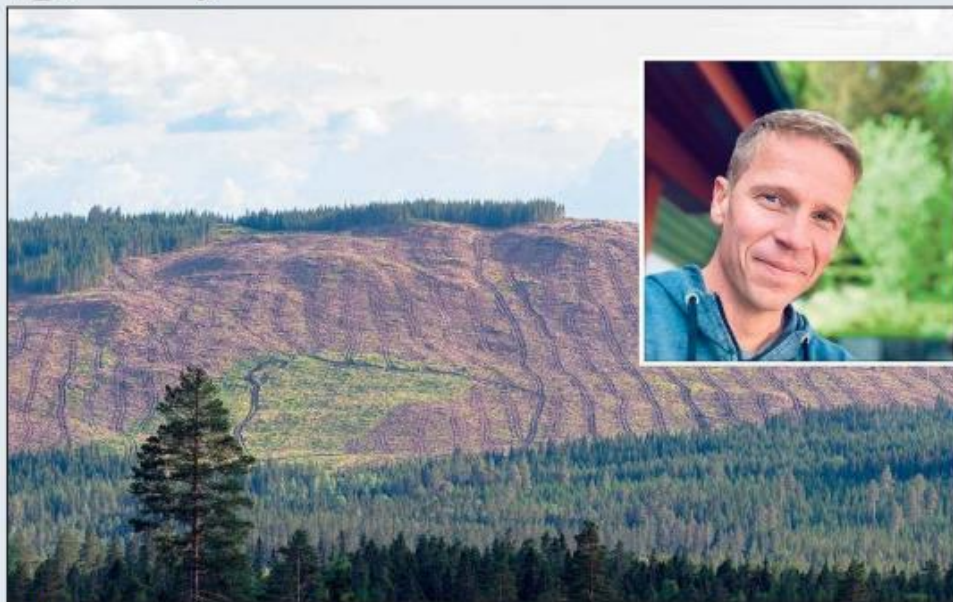
Koordinator, Forum for natur og friluftsliv Innlandet

STATSFORVALTEREN I Innlandet og Innlandet fylkeskommune har utarbeidet en tiltaksplan for skog- og tresektoren som nå har vært på høring. Tittelen er «Gull i grønne skoger», og statsforvalter Knut Storberget og fylkesordfører Even A. Hagen har stolt formidlet tiltaksplanen gjennom skogplanting med pressen på slep. Problemet er at de ikke ser skogen for bare tømmer. Inn i det grønne skiftet er det selvsagt viktig at den offentlige forvaltning former en politikk som gir gode rammevilkår for skognæringa, og som ikke minst sikrer større verdiskapning i Innlandet. Like selvsagt må forvaltninga tydeliggjøre at skogen er mer enn omsetningsverdien av tømmer. Her hviler det et særskilt ansvar i utarbeidelsen av tiltaksplanen.

SKOGLOVEN ER vakker i sin formålsparagraf der den skal «(...) fremme ei bærekraftig forvaltning av skogressursane i landet med sikte på aktiv lokal og nasjonal verdiskapning, og å sikre det biologiske mangfoldet, omsyn til landskapet,

friluftslivet og kulturverdiane i skogen». Ikke alle vet at ansvaret for å forvalte skogen i tråd med dette formålet er gitt til den som driver butikken - skogeieren (§4). Til tross for «Forskrift om bærekraftig skogbruk» er i realiteten det offentlige på sidelinja. Hensynet til naturmangfold, vårt friluftsliv eller våre kulturverdier er tenkt sikret gjennom skognæringas egne sertifiseringsordninger (PEFC og FSC).

NÅR STATSFORVALTER og fylkeskommune nå går i fører-setet med offensiv skogsatsing er det svært viktig at de tar sin forvaltningsrolle på alvor. De må tilkjenne forventninger og sette tydelige føringer for skognæringa, og de må fremme tiltak på samfunnets vegne. Utover omtale av klima og Stortingets mål for vern av skog, er dette i tiltaksplanen nærmest fraværende. Det synes som om de har glemt at forvaltning av skog krever tverrfaglighet og er sektorovergripende. Vi i Forum for natur og friluftsliv Innlandet anbefaler at det foretas en ny runde med tiltaksplanen før vedtak. For å sikre at satsinga er i tråd med skoglovens formål, og overordnede politiske mål i bred forstand, må andre fagenheter og fagmiljøer involveres, både internt og gjerne eksternt. Regjeringa har nylig lagt fram en stortingsmelding



GULLET: Når Statsforvalter og fylkeskommune nå går i fører-setet med offensiv skogsatsing er det svært viktig at de tar sin forvaltningsrolle på alvor. De må tilkjenne forventninger og sette tydelige føringer for skognæringa, og de må fremme tiltak på samfunnets vegne, skriver Morten Aas, koordinator, Forum for natur og friluftsliv Innlandet. **FOTO: FORUM FOR NATUR OG FRILUFTSLIV INNLANDET**

som skal være en handlingsplan for å nå FN's bærekraftsmål før 2030. Denne legger føringer for skogbruket som Statsforvalter og fylkeskommune må følge opp. Med referanse til stortingsmeldinga kan vi til eksempel spørre hvordan konkret: «(...) fremme en bærekraftig skogforvaltning og kombinere økt skogbruksaktivitet med styrkede miljøhensyn?»

STOR ETTERSPØRSEL og gode tømmerpriser har medført svært høy avvirkning i

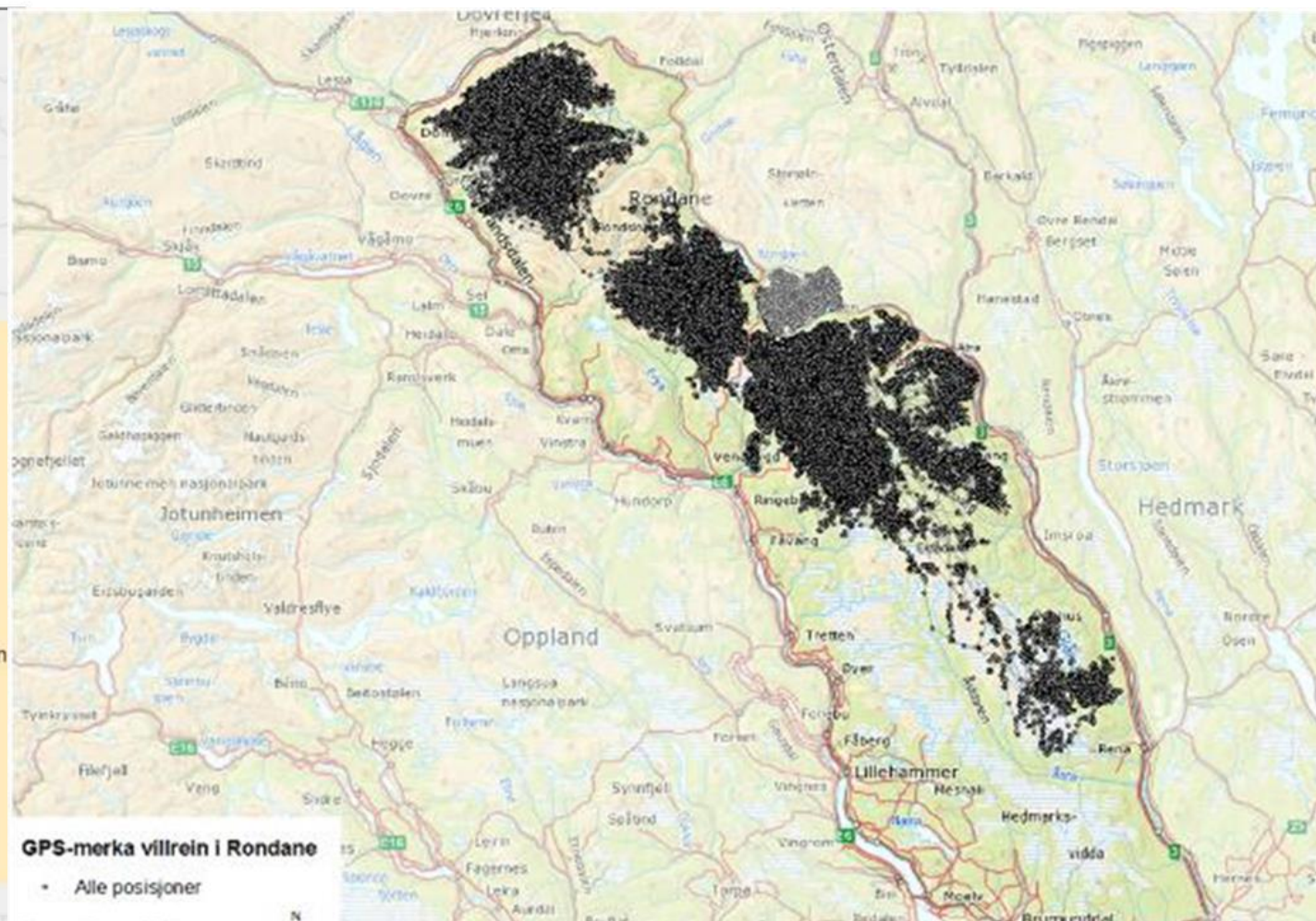
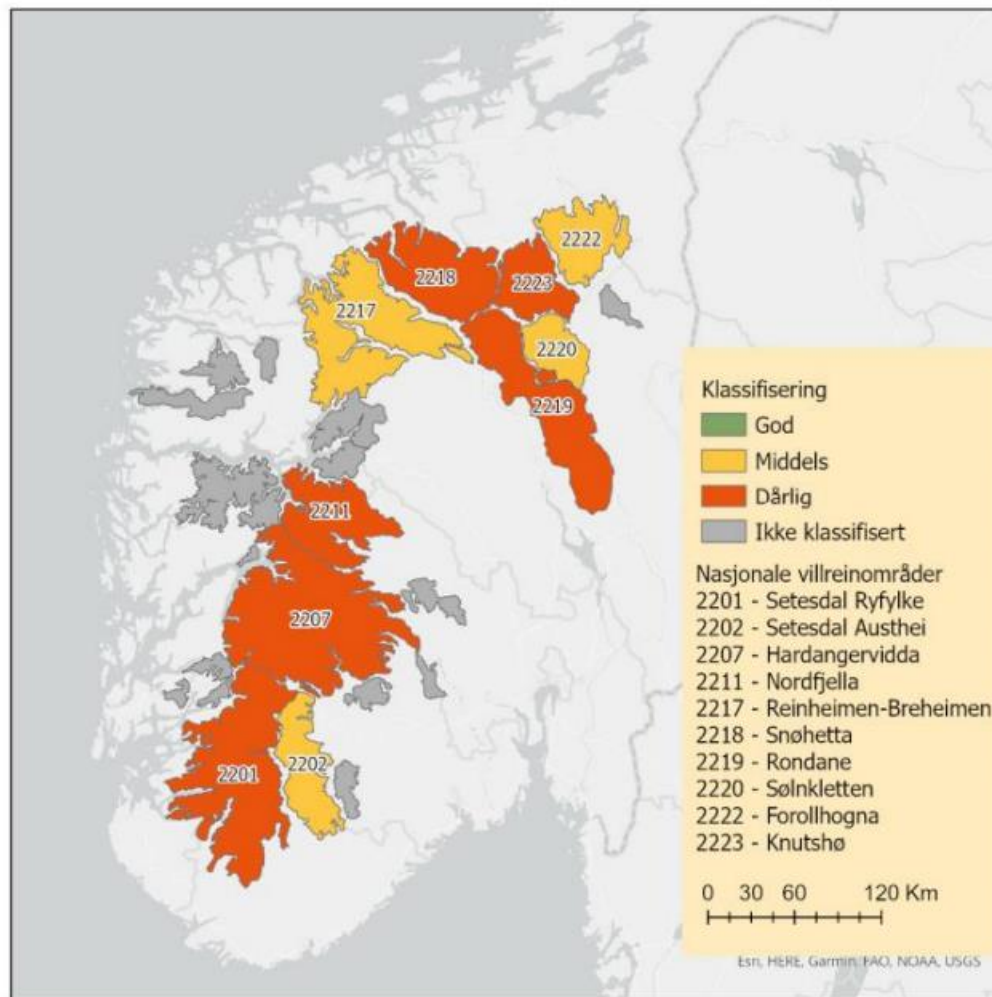
Innlandets skoger. Skogdriftene har vært mange og store de siste årene. Det er naturlig at enkelte blir misfornøyde der viktige naturområder hogges ned eller friluftsområder helt endrer karakter. Verre er det hvis hogst ikke foretas etter skogbrukets bærekraftsforskrift eller gjeldende sertifiseringsordninger. Ved siden av en bevisst offentlig skogpolitikk er tilstrekkelig kontroll fra forvaltninga i kommunene og skogeiersamvirkene helt nødvendig. Vi ser fram til en andre

gangs høring av tiltaksplanen. I ny runde bør det inviteres til en høringskonferanse, bredt sammensatt med forvaltning, forskning, skognæring og allmenne interesser, for å belyse muligheter og problemstillinger som kan følge skogsatsinga i Innlandet og tiltaksplanen «Gull i grønne skoger». Da tas ikke bare skogbruksnæringa på alvor, men også det demokrati-et Statsforvalter og fylkeskommune skal representere.

A photograph of two reindeer running across a rocky, grassy mountain ridge. The reindeer are in the foreground, moving from left to right. They have brown and white fur and large, dark antlers. The background features a vast, hazy mountain landscape with a prominent, sharp mountain peak in the distance. The sky is filled with soft, white clouds, and the overall lighting suggests a late afternoon or early morning setting. The text "Villreinfjellet og allemannsretten – arven og ansvaret" is centered over the middle of the image.

Villreinfjellet og allemannsretten – arven og ansvaret

Klassifisering av nasjonale villreinområder

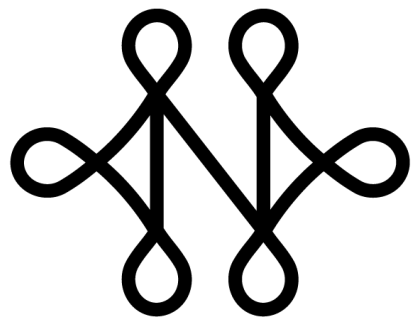


Forvaltning av Rondanes villrein myndigheter mellom

Villreinens tilstand i Rondane er avhengig av at offentlige myndigheter sørger for en helhetlig arealforvaltning og besøksforvaltning, og utviser en politisk vilje til å styre mot felles mål. I hovedtrekk må følgende forvaltningsmodeller samkjøres for å sikre dette:

- 1) Miljødirektoratets arbeid med kvalitetsnorm og tiltaksplaner for villrein
- 2) Nasjonalparkstyrets forvaltning etter verneforskrift
- 3) Innlandet fylkeskommune oppfølging av Regional plan for Rondane og Sølknletten med rullering av handlingsplan
- 4) Kommunenes tradisjonelle forvaltning etter plan- og bygningslov
- 5) Fjellstyrenes og Statskogs forvaltning etter fjelloven

I lys av kvalitetsnormen for villrein: Klarer de offentlige myndigheter å løfte blikket og møte hverandre i et felles forvaltningsansvar og samarbeid?



Nasjonalparkriket

Besøksforvaltning - Hvem tar ansvaret?

- Besøksstrategi for Rondane nasjonalpark (formål: verneverdier – gode opplevelser – lokal verdiskapning)
- Besøksstrategi må også inn i fylkeskommunale og kommunale styringsverktøy
- Konkrete tiltak i villreinfjellet:
Legge ned infrastruktur i sårbare områder, og kanalisere folk til attraktiv infrastruktur utenfor villreinområdet

Sitat Mai Bakken, daglig leder Norsk fjellsenter:

«Besøksforvaltning av naturområder koster – slik museumsdrift koster»



HANDLINGSPLAN FOR NATUR, KULTURARV OG MILJØ

2021-2024

DEN NORSKE
TURISTFORENING



Det ligger i vår natur

Den Norske Turistforening



DNTs mål i villreinarbeidet

HOVEDMÅL

Bidra til en bærekraftig villreinforvaltning og tilrettelegge for friluftsliv som tar hensyn til villreinen.

DELMÅL

- Redusere ferdsel til sårbare områder og tider av året
- Vurdere begrensninger på hyttedrift i villreinfjellet
- Informere om hensyn til villrein og tamrein
- Bidra til økt kunnskap om villrein og ferdsel
- Være en positiv og konstruktiv aktør i villreinforvaltningen

Den Norske Turistforening



VERN OM VILLREINEN

Villreinen får stadig mindre leveområder å bevege seg på i fjellet. Hyttebygging, veier og energitbygging legger beslag på viktige beiteområder og trekkeveier, og ferdseil kan påvirke arealbruken til dyrene.

Både turfolk og villreinen er glad i å vandre, og vi bruker ofte de samme områdene. Det er viktig at vi tar hensyn til villreinen når vi er på tur i villreinens rike.



VILLREINEN ER SÅRBAR OG TRENGER RO

- Reinen blir redd folk på ca. en kilometers avstand, og den løper langt når den blir skremt
- Løping krever energi, og tid til beiting går tapt
- Reinen er ekstra sårbar for forstyrrelser på våren
- Kalvene blir født i mai, og reinen trenger ro i perioden 15. april til 15. juni

HVA BØR ETTURFØLGE GJØRE?

- Følg stiene. Det er det beste både for dyr og planter
- Hunder skal være i bånd, i tråd med regler om båndtvang
- Stopp dersom du ser reinsdyr, la dyrene passere i fred
- Hold avstand, bruk kikkeskott
- Luktesansen er viktig, gå i le for dyra. Ikke vis deg i silhuett

Lar mer om villrein på villrein.no og dnt.no

PROTECT THE WILD REINDEER

The wild reindeer are vulnerable to disturbance, and we request hikers to:

- Follow the established paths
- Keep dogs on leash
- If walking into wild reindeer, keep still until the animals have passed
- Keep a distance to the animals
- Use binoculars to spot animals ahead of you

TA VARE PÅ VILLREINEN I VIDDIA

Hardangervidda er Norges største vidda, 8130 kvn, og reinen bruker ulike årstider. Antallet villrein har variert, og det har i perioder vært overbeitt, at det skal være maksimalt 12 000.

VILLREINOMRÅDER I N

Nasjonale villreinområder
Andre villreinområder
Områder med samreindrill



Virkemiddel: Informasjon

Ut.no

Utforsk Rondane nasjonalpark!

Rondanemassivet rager over vide og lavdekte fjellvidder med vandrende villrein. Her er du høyt til fjells på historisk grunn: Rondane ble vernet som Norges første nasjonalpark i 1962. Her ligger toppene tett og turmulighetene er mange.

[Vis resten](#)



Vernet naturområde!

Verneområdene kan ha ulike regler, så gjør deg kjent med hva som gjelder dit du skal. [Les mer om hva du må ta hensyn til når du ferdes i sårbar natur.](#)

Turforslag (45)

Hytter (5)

Turmål (19)

DNT-ruter (37)

Tilpass søket for turforslag

Type tur ▾

Nivå ▾

Varighet ▾

Fler filter ▾

Den Norske Turistforening



Obs-varsel for Rondane

Publisert av [Den Norske Turistforening](#) 23. mai 2022

På grunn av villreinkalving er DNT-hyttene i Rondane nasjonalpark stengt i perioden **1. mai – 10. juni**. Vi oppfordrer til å vise særlig hensyn.

Det vil også være utfordringer knyttet til føreforholdene på denne tida, da det gjerne verken er ordentlig skiføre eller barmarksføre. Vis hensyn og velg gjerne turmål og aktiviteter i områdene rundt nasjonalparken i denne perioden.

Villreinstammen i Rondane er en av de få opprinnelige stammene i Europa. Bestanden har lite eller ingen innblanding av tamrein, og dyra er svært sky. Det skal derfor lite til for å forstyrre reinen, og de vil ofte oppdage oss lenge før vi ser dem. Du bør derfor alltid trekke deg unna hvis du møter på villrein i fjellet. Dette er viktig hele året, men spesielt på våren under kalving og på vinteren når tilgangen til mat er begrenset.

Villreinen vil flykte langt hvis den først blir skremt, og dyra vil miste tid som kunne vært brukt til beite og hvile.

Følgende DNT-hytter er stengt i perioden **1. mai – 10. juni**:

Utforsk Knutshøe i Jotunheimen!

Turen over Knutshøe, som ligger rett sør for Besseggen, er populær. Men fjellet er også en viktig hekkelokaltet for kongeørn på våren og sommeren. Kongeørn er svært sårbare for forstyrrelser under hekkeperioden, og det er derfor ikke

[Vis resten](#)



Varsel

Kongeørn hekker på Knutshøe. For å unngå forstyrrelser anbefales det at du venter med turen til etter 1. juli. Kongeørn starter med parring... [les mer](#)

Ønsket utvikling for villreinen er umulig uten bedre samarbeid



Aktuelt

MORTEN AAS

Koordinator, Forum for natur og friluftsliv i Innlandet

Villreinstammen i Rondane er nå delt i tre delbestander, og forskere har ropt varsku om at reinens arealbruk er halvert siste 60 år. Det pekes på menneskelige inngrep og forst. villre data direk tetsn

Den skal være retningsgivende for alle myndigheters villreinforvaltning. Trolig kommer kvalitetsnormen med et rødt flagg for deler av Rondane. Snarere enn å nøre i skyld synes det viktigere enn noen gang å rette blikket opp, og fram.

VILLREINENS TILSTAND i Rondane er avhengig av at offentlige myndigheter sørger for en helhetlig arealforvaltning og besøksforvaltning, og utviser

en politisk vilje til å styre mot felles mål. Tre forvaltningsmodeller må samkjøres for å sikre dette:

- 1) Miljødirektoratets og Nasjonalparkstyrets forvaltning etter verneforskrift
- 2) Innlandet fylkeskommune gjennom Regional plan for Rondane og Sølnekletten
- 3) Kommunenes tradisjonelle forvaltning etter plan- og bygningslov

I LYS av kvalitetsnormen for villrein som kommer må vi spørre: Klarer de offentlige myndigheter å løfte blikket og møte hverandre i et felles forvaltningsansvar og samarbeid?

Nasjonalparkstyret er nå i gang med revidering av forvaltningsplanen for verneområdene

ningas myndighet. Derfor bør Innlandet fylkeskommune komme på bana. Det kan de gjøre ved å revitalisere de gode ambisjonene som fulgte Regional plan for Rondane og Sølnekletten, godkjent av Miljødepartementet i 2013.

DET Å sikre årlige møtearenaer og gode samarbeidsformer mellom de svært mange aktørene som er involvert i forvaltninga av dette fjellområdet er viktig. Når mulige tiltak for vill-

reinen skal vurderes, eller virkninger av inngrep eller påvirkning, det være seg hytteutbygging, reiselivsvirksomhet og annen næringsetablering, kan et planråd være formålstjenlig. Noen med stor kraft må derimot dra lasset. Det er vanskelig å se andre enn fylkeskommunen som kan ta denne rollen.

FLYTTINGA AV Gråhøgdbu, som ble erstattet av ny DNT-hytte på Veslefjellet, er et eksempel på et vellykket samarbeid for villreinen i Rondane. Mange av tiltakene som nå kommer, vil antakelig være å legge til rette for attraksjoner og turmål i randsonen til verneområdene. Dette for å skjerme sårbare villreinområder, og samtidig sikre allmennhetens

stor og stadig økende, er det umulig å se for seg ønsket utvikling for villreinen i Rondane uten et bedre samspill offentlige myndigheter mellom, og en politisk vilje til styring - nasjonalt, regionalt og lokalt. Ved å blikket fra det små kan fyl-

SIDEN FRITIDSBRUKEN i Gudbrandsdalen og Østerdalen er stor og stadig økende, er det umulig å se for seg ønsket utvikling for villreinen i Rondane uten et bedre samspill offentlige myndigheter mellom, og en politisk vilje til styring - nasjonalt, regionalt og lokalt. Ved å blikket fra det små kan fyl-

ommunen frigjøre ressurser til å samle gode krefter, fasilitere møtepunkter, sørge for politikerinvolvering og samkjøring av virkemiddelapparatet, mot felles mål. Det trenger Rondanes villrein.



Statsforvalteren



Hva gjør Statsforvalteren?

Statsforvalteren bruker sin kunnskap om lokale og regionale forhold til å prioritere og følge opp bærekraftsmålene i tråd med regjeringens politikk.

- Planlegging er et verktøy for å nå bærekraftsmålene. Som fagmyndighet innen landbruk, miljøvern, helse og samfunnssikkerhet bidrar vi til at kommunal og regional planlegging sikrer en bærekraftig utvikling.

Offentlig forvaltning må opp fra sektorer og siloer.
Helhet og langsiktighet må være i alles blikk.
Det krever ledelse.

nye energiformer som for eksempel batterifabrikker og hydrogenfabrikker.

- Vi samarbeider med andre aktører om strategien «Alle trenger et trygt hjem». Arbeidet bygger på bærekraftsmålene og den nasjonale strategien for sosial boligpolitikk.





Hvorfor trenger vi offentlig forvaltning?

«Dersom menneskene selv skal kunne styre sin framtid, må også de tekniske og økonomiske kreftene styres på demokratisk vis. Det går ikke an å overlate avgjørelsene til private økonomiske interesser og la gevinstmotiver og konkurranse avgjøre hvordan miljøet skal formes, jorda brukes, sysselsettinga trygges eller den tekniske utviklinga styres”

